

* Đoàn Thanh Liêm

Như ta đã biết Xã Hội Dân Sự (XHDS) có hai vai trò, đó là vừa làm Địch tác và vừa làm Địch trợ ng địch vớ i Nhà nướ c (Counterpart/Counterbalance). Và chố khi nào XHDS làm tròn đố c cộ hai vai trò này, thì quố c gia mớ i tránh đố c nướ n đố c tài chuyên chố do giớ i cộ m quyố n thố ng áp đố t lên trên xã hộ i, như ta đã thộ y trong các chố đố phát xít hay chố đố đố c tài toàn trố cộ ng sộ n.

Trong bài này, chúng ta chú trố ng đố n vai trò thố nhố t cộ a XHDS, đó là làm Địch tác vớ i Nhà nướ c. Còn vai trò làm Địch trợ ng, chúng ta sộ bàn tộ i trong mớ t bài sau.

Trong sộ nhố ng “tộ chố c phi chánh phố” (non-governmental organizations), thì phố n đố ng đố u có tính cách tộ thiố n nhân đố o hay văn hóa xã hộ i. Do đó mà hộ đố dầ ng hộ p tác vớ i Nhà nướ c tộ i cộ p hộ tộ ng cộ sộ (grassroots level) như xóm làng ò nông thôn, hay khóm hộ m ò thành phố , đố cùng bớ t tay thố c hiố n nhố ng công viố c có lớ ích chung cho cộ ng đố ng đố a phố ng. Lớ ai công viố c này đố c gớ i là “Công tác Phát Triển Cộng Đố ng” (Community Development Works). Cộ thố nhố Hộ i Hộ ng Thố p Tộ , Hộ i Hộ ng Đố o, Cộ quan tộ thiố n bác ái thuố c các tôn giáo v.v..., thì hộ chuyên chăm lo viố c cộ u trố nướ n nhân thiên tai, bão lố t, hộ a hộ an hay tộ chố c sinh hộ at vui chộ i, giớ i trí lành mộ nh cho giớ i thanh thiố u niên nhố m mố c đích giáo đố c uố n nướ n, hộ ng đố n giớ i trố góp phố n xây đố ng tộ ng lai xộ sộ . Lớ ai công tác “chố nh trang cộ i thiố n môi trố ng vớ t chố t” như bộ o đố m vộ sinh, đào mố ng, đố t đố ng cộ ng thoát nướ c, tu sộ a đố ng sá, giớ i tộ a khu nhà ò chuố t v.v... thì đố thuyố t phố c đố c quố n chúng quy tộ lớ i vớ i nhau đố góp công sộ c và tài lố c, vớ t lố c vào viố c thố c hiố n nhố ng công trình có ích lớ i thiố t thố c rõ rố t cho cộ ng đố ng ò tộ ng đố a phố ng mớ t.

Nhố ng công tác cộ thố , thiố t thố c nhố vộ y vộ a có kộ t quố là cộ i thiố n môi trố ng sinh sộ ng cộ a ngố i dân, vộ a có tác đố ng tinh thố n là làm tăng thêm sộ liên kộ t gộ n bó giớ a các thành viên trong cộ ng đố ng vớ i nhau. Cái tác đố ng tinh thố n này còn đố c gớ i là “tăng thêm Vớ n Xã Hộ i” cho tộ p thố cộ ng đố ng (Social Capital). Ta có thố thộ y đố c là mớ t cộ ng đố ng nào mà có đố c cái sộ Vớ n Xã Hộ i càng đố i dào, phong phú, thì dân chúng ò đó càng đố c sinh sộ ng tộ do, thố ai má i yên vui hộ n. Thông thố ng thì sộ đố ng quố n chúng nhân dân vộ n còn rớ i rớ c, lớ tộ thố đố ng, ít có khi tộ phát mà đố ng lớ at nhố t tộ đố ng lên đố phát đố ng thành mớ t phong trào sinh hộ at tộ p thố nào cho bộ n vộ ng, liên tộ c đố c. Do đó mà luôn luôn cộ n phố i có mớ t sộ cán bộ òng cộ t đóng vai trò làm chố t men, chố t xúc tác (catalyst) đố khố i đố ng đố c mớ t thố phố n ò ng dây chuyố n (chain reaction), có tác đố ng vộ n đố ng đố c cộ khố i quố n chúng cùng đố ng lòng, hộ p ý vớ i nhau, đố cùng đố n thân, nhố p cuố c vào viố c thố c hiố n công tác vì lớ ích cộ a cộ tộ p thố . Đó là mớ t lớ ai công tác “Vớ n Đố ng/Gây Men Nướ i Quố n Chúng” (Mass Mobilisation/Mass Fermentation).

Các nhà nghiên cứu xã hội học thường phân biệt là sự nhu cầu thực tế (real needs) của một tập thể thì rất nhiều, không làm sao mà đáp ứng cho thật đáng kể. Trái lại, chỉ có nhu cầu của mà chính quyền chúng ta nhắm đến (felt needs), thì họ mới cùng nhau ra tay đỡ mà họ phải tìm phương cách gì quy tụ cho rất ráo ròn toàn diện. Người cán bộ chuyên môn và công tác phát triển cộng đồng chính là người đi sâu, đi sát với quần chúng nhân dân để có thể hiểu biết thấu đáo về tâm tư nguyện vọng sâu kín của họ và họ tìm cách thuyết phục, lôi cuốn họ cùng nhau ý thức và cảm nhận được đâu là nhu cầu thực tế, cần thiết và ưu tiên cấp bách cần phải đáp ứng ngay của tập thể.

Phương thức Phát Triển Cộng đồng như vừa ghi trên đây đã được phát triển từ nhiều nơi trên thế giới. Ở thành phố Philippines, thì từ lâu đã có một câu lạc bộ “Phụ Tá Tổng Trưởng và Phát triển Cộng đồng” để phối hợp chương trình PTCĐ trên toàn quốc. Và đã có rất nhiều Địch Hội, họ có một Phân Khoa chuyên môn dạy về môn Phát triển Cộng đồng (Department of Community Development). Ở miền Nam Việt nam thì từ trước năm 1975, thì Trường Công Tác Xã Hội do Liên Hiệp Quốc bảo trợ đã có một lớp đào tạo “Phụ Tá Viên PTCĐ” để thành chuyên viên làm việc cho các địa phương do Bộ Xã Hội điều hành và thực hiện. Nhưng từ sau này dường như chỉ để chờ sự sẵn sàng, thì không thấy phát huy loại mô hình công tác này. Một điều đáng tiếc là vì những người nghe nói đến phương thức “Nhà nước và Nhân dân cùng làm” để cho những viên nhân dân có những đóng góp vào những công việc của địa phương do chính quyền sự thật được ra phát triển khi nào. Trong một dịp khác, người viết sẽ phân tích và luận giá trị thực tiễn và các mặt của loại hình công tác “Nhà nước và Nhân dân cùng làm” dường như chỉ để chờ tài toàn trợ của sự sẵn sàng của ta từ một phía của năm gần đây.

Trong khuôn khổ hạn chế của bài báo, tôi chỉ xin ghi ngắn gọn như sau: Vì Cộng đồng sẵn sàng chấp nhận lãnh đạo toàn diện, tuy nhiên và tập trung, nên không những họ nắm giữ được quyền và chính trị, kinh tế mà còn cả về văn hóa, xã hội nữa. Cho nên ngay ở Việt Nam thì trong những bộ phận cũng có một chi bộ của Đảng CS để chỉ huy lãnh đạo. Hội đồng thì hoàn toàn bởi giới trẻ, bởi giới trẻ ra ngoài; để dành để quy tụ thao túng cho Đoàn Thanh Niên Cộng sản Hồ Chí Minh. Hội Phụ Nữ cũng vậy. Tất cả mọi đoàn thể quần chúng thì đều do Đảng CS nắm giữ chỉ huy, điều hành. Kể cả các tôn giáo, thì cũng đều bị họ lũng đoạn, thao túng, khống chế đến tận gốc rễ như thể liệt kê tất cả. Không hề có một tổ chức tự nguyện của nhân dân nào được phép hoạt động. Nhưng vậy là chỉ để chờ sự sẵn sàng để triển khai toàn bộ Xã Hội Dân Sự, để cho một mình được của họ toàn quyền mà tình làm mà làm gió trên quê hương đất nước VN chúng ta.

Trong hoàn cảnh bất ổn toàn diện như vậy, thật là khó lòng cho những người có thiện chí muốn đóng góp công sức vào công cuộc xây dựng hội đồng của sự thật các xóm làng ở nông thôn, hay tại các ngõ hẻm nơi thành phố. Đó là lý do khiến cho trong mấy năm gần đây, giới trẻ ở trong nước

Phát Triển Công Nghiệp Là Công Việc Xã Hội Dân Sự

Tác Giả: Bai An Tran

Thứ Ba, 21 Tháng 10 Năm 2008 03:11

đã bắt đầu tự mình đứng lên đòi hỏi quy định tự quy định cho công bào chữa mình trong việc giải quyết những khiếm khuyết của dân oan bất cần bất chèn ép tước đoạt mất ruộng đất, vốn tự có. Cũng như là Đòi Trả Do Ngôn Luận, Trả Do Lạm Quyền, Trả Do Tôn Giáo v.v... Dù bất đàn áp tàn bạo, các chiến sĩ tranh đấu cho Trả do, Dân chủ, Nhân quyền này vẫn kiên trì, quy định luật trong thời gian dài để đưa vào nhà cầm quyền công sự. Đó là một niềm hy vọng đầy phồn thịnh cho nhân dân chúng ta vào đầu thế kỷ 21 hiện nay.

Và song song với phong trào tranh đấu sôi nổi và chính trị và nhân quyền này, vẫn còn có những công nhân âm thầm của những nhóm nhỏ bé, mà kiên trì những người theo đuổi những công việc xã hội tự thiện không tên, không tuổi đời những địa phương trên khắp nước. Đây là những anh hùng vô danh (unsung heroes) đang miệt mài lột bóc công cho thế hệ tiếp nối lại của dân tộc chúng ta. Dĩ nhiên là họ cũng có tầm nhìn rộng rãi bao la (global vision); những họ lại biết khiêm tốn bắt đầu bằng những việc làm nhỏ bé để tiếp nối địa phương trong tầm tay với của mình (Act locally). Họ vậy mà tránh được sự dòm ngó, nghi kỵ của công an mất vốn công sự, vẫn có mặt khắp nơi và lại đa nghi, luôn luôn tàn ác như Tào Tháo. Chính lạm quyền tự trị này đang gây đổ vỡ niềm tin cộng và lòng tin của quần chúng nhân dân tại những công sự, và họ vậy họ đang tạo dựng niềm tin cho công cuộc phục hồi Xã Hội Dân Sự, một khi chế độ độc tài toàn trị công sự hiện nay phôi sập đổ, như đã xảy ra tại Đông Âu và tại chính Liên Xô mà vẫn được coi là thành tựu của chủ nghĩa xã hội.

Và đây mới chính là những bước đầu của một cuộc Cách Mạng bất bạo động, không đổ máu, để tiến tới xây dựng một xã hội công bằng, nhân ái như cha ông chúng ta đã từng như những bao nhiêu đời nay. Đó cũng là “một quá trình tiến bộ không thể nào đảo ngược” được nữa (Irreversible process). Mục cho những công sự ngoạn có dùng mọi thủ đoạn tàn bạo, bắt nhân và vô luân đến đâu đi nữa, để dập tắt phong trào quần chúng tranh đấu bất bạo động này.